

STUDENT PREPARATION FOR WORKING WITH FILMS IN A SOCIAL AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Margarita Terzieva

University "Prof. Dr. Asen Zlatarov" - Burgas, Bulgaria, mater@abv.bg

Radostina Vasileva

University "Prof. Dr. Asen Zlatarov" - Burgas, Bulgaria, nira@abv.bg

Abstract: At the University "Prof. Dr. Asen Zlatarov in Burgas there is already a systematical work on the film education of future teachers. In the "Social Pedagogy" specialty, one of the optional disciplines is "Working with films in a socio-educational environment". Through it, the following goals are achieved:

- Introduction of cinema terms into the language of the future teacher; defining their essence.
- Getting to know film schools and their prominent representatives.
- Introduction of innovative methods and techniques in direct teaching work.

The lecture topics are structured in three modules: theory of cinema, history of cinema, methodological system for working with types of films for specific groups. The teaching methods include lectures, screenings of a film or an excerpt from it, a visit to the film premiere, analysis of Bulgarian and foreign film encyclopedias, compilation of comparative tables.

Within the lecture module, students are introduced in detail to the genre nature of films. It is explained to them that they only exist if they are recognized by critics and audiences. Examples of melodrama, neorealism, experimental film, western, comedy, horror film, suspense, film noir...

At the end of the semester, students independently develop a course project on a given topic. The activity during lectures, the ways of presenting the course project, the quality selection of sources and their content are evaluated; the analytical approach to the problem.

Preliminary expectations are that students have knowledge of Bulgarian children's and youth cinema and skills to analyze film plots, to comment on highlights of the acting and creative visions of the directors.

After successful completion of the course in the discipline, students should know and be able to:

To use educational, documentary and feature films to expand the educational potential of children with special educational needs

To integrate knowledge from interdisciplinary fields using a wide range of techniques and approaches.

Films from the golden fund of Bulgarian feature cinema are watched and analyzed. Special attention is paid to the film "Cunning Peter"/1960/, which is the most watched Bulgarian film in the history of national cinema.

The exhibition presents the results of a survey conducted in November 2024 with students and the following conclusions are reached:

The elements of cinematic analysis have been mastered and they can serve as a toolkit for future social pedagogues.

The evaluation of a given film combines both social and moral components, looking for contamination between them.

Film is a strong and reliable socio-educational tool.

Keywords: film education, students, socio-educational environment

ПОДГОТОВКА НА СТУДЕНТИ ЗА РАБОТА С ФИЛМИ В СОЦИАЛНО-ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА

Margarita Terzieva

University "Prof. Dr. Asen Zlatarov" - Burgas, Bulgaria, mater@abv.bg

Radostina Vasileva

University "Prof. Dr. Asen Zlatarov" - Burgas, Bulgaria, nira@abv.bg

Резюме: В Университет „Проф. д-р Асен Златаров в Бургас вече системно се работи върху кинообразованието на бъдещите педагози. В специалност „Социална педагогика“ една от избираемите дисциплини е „Работа с филми в социално-образователна среда“.

Чрез нея се реализират следните цели:

- Въвеждане на кинотермини в езика на бъдещия педагог; дефиниране на същността им
- Запознаване с филмови школи и видни техни представители.

- Въвеждане на иновативни методи и похвати в пряката преподавателска работа

Лекционните теми са структурирани в три модула: теория на киното, история на киното, методическа система за работа с видове филми при конкретни групи. Методите на преподаване включват лекции, прожекции на филм или откъс от него, посещение на кинопремиера, анализ на български и чужди киноенциклопедии, съставяне на сравнителни таблици.

В рамките на лекционния модул студентите са запознати подробно с жанровата природа на филмите. Обяснено им е, че те съществуват като такива, само ако са признати от критиката и публиката. Разгледани са примери за мелодрама, неореализъм, експериментален филм, уестърн, комедия, филм на ужасите, съспенс, филм ноар...

В края на семестъра студентите самостоятелно разработват курсов проект по зададена тема. Оценяват се активността по време на лекции, начините на презентирането на курсовия проект, качествената селекция на източници и съдържанието им; аналитичният подход към проблематиката.

Предварителните очаквания са студентите да имат познания върху българското детско-юношеско кино и умения да анализират филмови сюжети, да коментират акценти на актьорската игра и творческите виждания на режисьорите

След успешно завършване на курса по дисциплината, студентите следва да знаят и могат:

Да ползват учебни, документални и игрални филми за разширяване образователния потенциал на деца със специални образователни потребности

Да интегрират знания от интердисциплинарни области, използвайки богат набор от техники и подходи.

Гледат се и се анализират филми от златния фонд на българското игрално кино. Особено внимание е обърнато на филма „Хитър Петър“ /1960/, който е най-гледаният български филм в националната история на киното.

В изложението са представени резултати от проведена през ноември 2024 година анкета със студенти и се достига до следните изводи:

Овладени са елементите на кинематографичния анализ и те могат да послужат за инструментариум на бъдещите социални педагози

Оценката за даден филм съчетава и социални, и нравствени компоненти, като се търси контаминация между тях.

Филмът е силен и надежден социално-образователен инструмент.

Ключови думи: кинообразование, студенти, социално-образователна среда

1. ВЪВЕДЕНИЕ

В Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ вече няколко години системно се работи върху кинообразованието на бъдещите педагози. В специалност „Социална педагогика“ една от избираемите дисциплини е „Работа с филми в социално-образователна среда“ и тя се радва на предпочитанията на голям брой студентски групи.

Чрез нея се реализират следните цели:

- въвеждане на кинотермини в езика на бъдещия педагог;
- дефиниране на същността им от гледна точка на киноизкуството;
- запознаване със световни филмови школи и видни техни представители.
- въвеждане на иновативни методи и похвати в пряката преподавателска работа на бъдещите педагози. (Александров 1981; Смирнов, Тютин 2013)

Лекционните теми са структурирани в три модула: теория на киното, история на киното, методическа система за работа с видове филми при конкретни групи и класове. Методите на преподаване включват лекции, прожекции на филм или откъс от него, посещение на кинопремиера, анализ на български и чужди киноенциклопедии, съставяне на сравнителни таблици с историко-хронологически данни, със забележки за литературно-педагогически отпратки..

В края на семестъра, заложен като трети в учебния план на специалността, студентите самостоятелно разработват курсов проект по зададена тема. Оценяват се активността по време на лекции, начините на презентирането на курсовия проект, качествената селекция на източници и съдържанието им; аналитичният подход към проблематиката.

Предварителните очаквания са:

- студентите да имат познания върху българското детско-юношеско кино;
- да притежават умения да анализират филмови сюжети;
- да коментират акценти на актьорската игра и творческите виждания на режисьорите

След успешно завършване на курса по дисциплината, студентите следва да знаят и могат:

- да ползват учебни, документални и игрални филми за разширяване образователния потенциал на деца със СОП
- да интегрират знания от интердисциплинарни области, използвайки богат набор от техники и подходи. (Васильева, Вуйциховска-Вантух, Говенько, Дедкова, Завельская, Ненарокова, Пранцова, Розбоудова, Терзиева, Тимакова, Трофимова, Халтрин-Халтурина, Шабельник. 2021; Корнева 2021)

2. МЕТОДИ

В пряката си изследователска работа използвахме прожекция на филм и анкетен метод.

През ноември 2024 година – в средата на лекционния цикъл и семинарните упражнения, проведохме анкета сред студентите след прожекцията на филма „Хитър Петър“. Анкетирани са 10 души – съставът на групата е 11, като една студентка отсъства.

Първа част на анкетата – съдържание на тестовата батерия

„Хитър Петър“ е:

а/ историческа драма;

б/ комедия;

в/ криминална драма;

г/ музикално-приключенски филм.

Статистиката го посочва като един от най-гледаните български филми, защото:

а/ разкрива националната народопсихология;

б/ филмовият разказ е изграден върху фолклорни приказни сюжети;

в/ има социална насоченост;

г/ доказва, че злото не е непобедимо;

д/ друго – посочете Ваш отговор:

Групирайте героите /на/:

а/ положителни и отрицателни;

б/ по националност;

в/ според социалния статус;

г/ духовно привлекателни и духовно непривлекателни .

Подчертайте елементите на кинематографичния език, които присъстват във филма:

Метафора Начални/финални надписи Действие Гледна точка Актьор Епизод Едър план

Екранизация. (Генчева 2009; Андреюк 2024)

3. РЕЗУЛТАТИ

Получените резултати от анкетата са представени в табличен вид за първата част и в анализ на свободните отговори за втората част. – отговори на въпроса: В ролята си на социални педагози как ще използвате този игрален филм в пряката си работа?

Табл.1 Познаване на жанровата характеристика на филма

Определяне жанра на филма	% на отговорите
Историческа драма	0
Комедия	100
Криминална драма	0
Музикално-приключенски филм	0

Източник: Авторите

Изследователите очакват такъв отговор, защото в рамките на лекционния модул студентите са запознати подробно с жанровата природа на филмите. Обяснено им е, че те съществуват като такива, само ако са признати от критиката и публиката. Разгледани са примери за мелодрама, неореализъм, експериментален филм, уестърн, комедия, филм на ужасите, съспенс, филм ноар... Дадени са примери и за класификация според тематиката, която понякога позволява жанрово обвързване. (Омон 2009; Терзиева 2020)

Табл.2 Причини за популярността на филмовото заглавие

Статистиката го посочва като един от най-гледаните български филми, защото:	% на отговорите
разкрива националната народопсихология	90
филмовият разказ е изграден върху фолклорни приказни сюжети	80
има социална насоченост	30
доказва, че злото не е непобедимо	20
друго – посочете Ваш отговор	0

Източник: Авторите

Забележка: Анкетираните имат право на неограничен брой отговори

Очакванията на изследователите, че студентите ще акцентират върху социалния фокус, се оправдаха отчасти. На преден план излиза народностният светоглед, а непосредствено след него – доминиращият от детството фолклорно-приказен модел, на който е подчинен сюжетът. Вероятно компенсаторен механизъм е насочил някои към дилемата добро-зло – друг начин да се подчертае обвързването със социалната проблематика. (Омон 2009; Инновационные.2024)

Табл. 3 Групиране на героите

Видове групиране	Примери	% на отговорите
а/ положителни и отрицателни	Положителни: Хитър Петър, Калина, Ахмед бей, Росица, Настрадин Ходжа; отрицателни: Хасан паша, поп Ставрос, Хаджи Костаки гърбавия, игуменът Калистрат, чорбаджи Стамо, Ибрахим ага	100
б/ по националност	Българи – Хитър Петър, Калина, Росица, чорбаджийката Йордана, Стати, чорбаджи Стамо; гърци – Хаджи Костаки, игуменът Калистрат, поп Ставрос; турци – Настрадин Ходжа, Хасан паша, Ибрахим ага, Ахмед бей, юзбашията	100
в/ според социалния статус	Бедни – Хитър Петър, Калина, Настрадин Ходжа; богати – Хаджи Костаки, чорбаджи Стамо, игуменът Калистрат, чорбаджийката Йордана, Росица, поп Ставрос, Хасан паша, Ахмед бей	100
г/ духовно привлекателни и духовно непривлекателни	Привлекателни: Хитър Петър, Калина, Настрадин Ходжа, Росица; непривлекателни – хаджи Костаки, чорбаджи Стамо, игуменът Калистрат, чорбаджийката Йордана, поп Ставрос, Хасан паша, Ахмед бей	100

Източник: Авторите

Предложеното групиране е свързано с нравствено-етичните и социалните параметри на действие на героите. Всички студенти са го осмислили и усвоили в процеса на анализ на филмовото изкуство. (Омон 2009; Финогонова 2022)

Табл. 4 Познаване на кинематографичния език

Елементи на кинематографичния език	% на отговорите
Метафора	100
Начални/финални надписи	90
Действие	90
Гледна точка	100
Актьор	30
Епизод	80
Едър план	10
Екранизация	10

Източник: Авторите

Забележка: Анкетираните имат право на неограничен брой отговори.

Ръководени от указанията, че метафората замества един елемент с друг чрез пренос на смисъл, студентите откриват този пренос предимно в изречените от героите пословици и поговорки, които, буквално приложени, показват глупостта и невежеството на някои от персонажите.

На максимален брой избори, освен метафората, се радва и гледната точка. Тя е възприета и оценена като филтриране на информация и нейното разпределение към различни инстанции на повествованието – разказвач и персонажи.

90% от изследваните са заложили на надписите в началото на филма, придружени с рисунки. Същият брой анкетирани са се фокусирали върху действието. Те се опират на емпиричното направление, търсещо общите методи на актьорската игра в киното.

Разграничаването на епизодите и плавното преминаване от един в друг впечатляват 80% от студентите. Значително по-малко на брой са изборите, свързани с актьорите, екранизацията и едрия план. За младата публика актьорите от края на 50-те години на миналия век в българското кино са непознати и нямат статут на звезди. Екранизацията не е по конкретна творба, а по кумулативна верига от приказки с общ герой. Едрият план, макар и налице във филма, не ги привлича, защото те очакват той да се използва като средство, изтеглящо героя от реалистичното изображение и превръщайки го в идеограма. Очакванията им не са осъществени. (Омон 2009; Смирнов, Тютин 2013)

В средноаритметичен срез малко над 50% от отговорите визират конкретни елементи на кинематографичния анализ, което показва, че още преди приключването на лекционния курс половината от студентите могат да боравят с тях.

Свободните отговори на въпроса „В ролята си на социални педагози как ще използвате този игрален филм в пряката си работа?“ очертават следните тенденции:

а/ положителни:

- следване на сполучливи и печеливши поведенчески модели;
- умение да се намери находчиво решение на проблемите;
- откриване на адекватни морално-етични решения;
- овладяване на народната афористика и прилагането ѝ в лексиката на децата/учениците.

80% от изследваните дават отговори в тази насока.

б/ отрицателни:

- счита се, че поднесените проблеми имат ретроспективен характер и ще останат неразбрани за младото поколение;
- допуска се, че деца с увреждания няма да припознаят своите проблеми в сюжета на филма.

20% от изследваните се придържат към тези твърдения.

4. ИЗВОДИ

Реализираното изследване, макар и непродължително, позволява да се направят следните изводи:

Овладени са елементите на кинематографичния анализ и те могат да послужат за инструментариум на бъдещите социални педагози

Оценката за даден филм съчетава и социални, и нравствени компоненти, като се търси контаминация между тях.

Филмът е силен и надежден социално-образователен инструмент.

ЛИТЕРАТУРА

Александров, А. (1981). Кино и училище. София, ДЛИДЮ.

Андреюк, А. (2024). Духовно-нравственное воспитание подростков в кинотеатральной школе.

Профессионально-педагогическая деятельность в современных условиях: проблемы, решения, перспективы. Ульяновск.

Васильева, Е., Вуйциховска-Вантух, П., Говенько, Т., Дедкова, Д., Завельская, Д., Ненарокова, М., Пранцова, Г., Розбуйдова, Л., Терзиева, М., Тимакова, А., Трофимова, В., Халтрин-Халтурина, Е., & Шабельник, А. (2021). Волшебный свет детской литературы: текст – образ – звук в детской литературе и обучении РКИ. Прага.

Генчева, Г. (2009). Български игрални филми. Т. 2. 1948-1970. София, ДИ „Д-р Петър Берон“.

Горбатов, А., & Чудновский, А. (2024). Инновационные методы в образовании: кино, видеоконтент и медийные проекты. Сборник. Москва.

Корнева, В. (2021). К вопросу о роли художественного кинематографа в профессиограме будущего педагога. Кино в высшей школе. *Вопросы педагогики*. № 4-1.

Омон, Ж., & Мари, М. (2009). Теоретичен и критически речник на киното. София

- Смирнов Н., & Тютин, О. (2013). Проблемы использования кино как инструмента воспитательно-развивающей работы в школы. *Непрерывное педагогическое образование*. № 6.
- Терзиева, М. (2020). Проблеми на родноезиковото обучение в детската градина. Бургас, Либра Скорп.
- Финогенова, Е. (2022). „Кинопедагогика“ в школе. Водействие на эмоционально-волевую сферу учащихся с помощью искусства кино. *Вопросы устойчивого развития общества*. № 5.